

FORT III POMIECHÓWEK PERŁA ARCHITEKTURY MILITARNEJ

scenariusz lekcji dla klas VII-VIII szkoły podstawowej
oraz wyższych

 1 godzina lekcyjna (45 min.)

W wyniku lekcji uczeń:

- ❓ dowiaduje się, kiedy powstał Fort III Pomiechówek i jakie miał znaczenie dla Twierdzy Modlin
- ❓ potrafi opowiedzieć jak wygląda fort i wskazać na planie główne obiekty forteczne, w tym: koszary szyjowe, kaponierę, mur Carnota, schron amunicyjny
- ❓ umie wskazać najważniejsze wydarzenia z historii fortu z okresu I i II wojny światowej
- ❓ rozumie powody, dla których fort został wpisany do rejestru zabytków architektury,
- ❓ wie, gdzie można znaleźć dodatkowe informacje o forcie (strona www Fundacji, Facebook, YouTube, możliwość osobistego odwiedzenia fortu lub odbycie spaceru wirtualnego)

Metody:

- mini wykład/rozmowa nauczająca
- praca z materiałem filmowym
- wypełnianie karty pracy

Materiały źródłowe i środki dydaktyczne:

- książeczka „Fort III Pomiechówek: miejsce pełne historii” materiał do pobrania: <https://forttrzeciopomichowek.org/files/fort-iii-pomichowek-miejsce-pelne-historii.pdf>
- Załącznik nr 1
Materiał pomocniczy dla nauczyciela
- Załącznik nr 2
Link do filmu na kanale Tank Hunter: <https://youtu.be/XpdR35--dgA>
- Załącznik nr 3
Karta pracy

Przebieg zajęć:

- 1 Nauczyciel w formie mini wykładu wprowadza uczniów w temat zajęć (6 min) (załącznik nr 1)
- 2 Kolejnym elementem zajęć jest projekcja filmu Tank Hunter (20 min). Przed jej rozpoczęciem nauczyciel rozdaje uczniom karty pracy (Załącznik nr 2) i prosi uczniów, aby uważnie oglądali i notowali
- 3 Po zakończeniu projekcji uczniowie uzupełniają punkty 1-4 karty pracy w oparciu o notatki. Nauczyciel informuje uczniów, że punkty 5-8 karty pracy stanowią zadanie dla chętnych i będą nagrodzone dodatkowymi punktami, plusem lub oceną (6 min)
- 4 Wyznaczeni przez nauczyciela lub chętni uczniowie kolejno głośno odczytują odpowiedzi z karty pracy (4 min.)

Projekt dofinansowany ze środków
Ministerstwa Obrony Narodowej

FORT III POMIECHÓWEK PERŁA ARCHITEKTURY MILITARNEJ

Zał. nr 1 | Materiał pomocniczy dla nauczyciela

Kalendarium:

Fort III Pomiechówek, którego budowę rozpoczęto w 1883 r. został oddany do użytku w 1887 r.

Najważniejsze wydarzenia z jego 136-letniej historii to:

- 10 listopada 1887 r.
formalne przekazanie fortu do użytku, dokonano jego uroczystego poświęcenia
- 19 sierpnia 1915 r.
fort zostaje zdobyty przez Niemców, koniec rosyjskiego panowania nad twierdzą modlińską i jej fortami
- 1917 r.
w forcie stacjonują żołnierze i oficerowie 1 Pułku Piechoty Legionów Polskich
- 1919-1926
w forcie stacjonują żołnierze 32 Pułku Piechoty
- od 1926 r.
fort wchodzi w skład Pomocniczego Składu Uzbrojenia nr 1 pełniąc funkcję magazynu amunicji
- 14–28 września 1939 r.
bohatera obrona fortu przez żołnierzy 1 Batalionu 36 Pułku Piechoty Legii Akademickiej
- okupacja niemiecka
1939-1945: kwiecień - czerwiec 1941 r. – obóz dla wysiedlonych rodzin;
lipiec – sierpień 1941 r. - obóz dla ludności żydowskiej;
1943-1944 więzienie śledcze gestapo
- 1945-1948
na terenie fortu ekshumowane są ciała ofiar zbrodni niemieckich
- 1967 r.
Okręgowa Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Warszawie wszczyna śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych w Fortie III, zawieszona w 1978 r. (formalnie trwa do dzisiaj)
- 1952–2006
fort ponownie staje się składnicą wojskowej amunicji
- 2007 r.
wojsko opuszcza fort, który pozostaje w zasobach AMW, jest zamknięty i strzeżony
- 2009 r.
fort został wpisany do rejestru zabytków
- 2017 r.
powstaje Fundacja Fort III Pomiechówek
- 2018-2020
IPN prowadzi w forcie ekshumacje i prace archeologiczne
- 31 lipca 2023 r.
otwarcie cmentarza wojennego w forcie

Historia oraz znaczenie Fortu III Pomiechówek zostały przystępnie i w atrakcyjnej formie przedstawione w książeczce Doroty Grzechocińskiej i Victora Somy pt. „Fort III Pomiechówek: miejsce pełne historii”.

Materiał do pobrania:

<https://forttrzcipomiechowek.org/files/fort-iii-pomiechowek-miejsce-pelne-historii.pdf>

Fort jako zabytek architektury militarnej i wojskowej:

Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków orzekł o wpisaniu Fortu III do rejestru zabytków w 2009 r.

W uzasadnieniu czytamy:

„Z uwagi na **wartości naukowe** (zachowanie w dobrym stanie wszystkich ziemnych i murowanych elementów fortu, powstałych w różnych okresach jego istnienia wraz z prawie kompletnym zestawem pancernych drzwi i okiennic) i **historyczne** (miejsce martyrologii narodu polskiego i żydowskiego podczas II wojny światowej) Fort III w Pomiechówku odpowiada definicji legalnej zabytku zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zostaje wpisany niniejszą decyzją do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego i podlega, wraz z otoczeniem, ochronie prawnej.”

Projekt dofinansowany ze środków
Ministerstwa Obrony Narodowej

FORT III POMIECHÓWEK PERŁA ARCHITEKTURY MILITARNEJ

Zał. nr 3 | Karta pracy

1. ODNAJDŹ NA MAPIE

Poniżej znajdziesz mapę przedstawiającą Twierdzę Modlin wraz z jej wszystkimi fortami. Odnajdź na mapie Fort III.

Twierdza Modlin (Nowogeorgiewsk)

Wskaż, u zbiegu jakich trzech rzek powstała formacja forteczna Twierdzy Modlin. Wpisz odpowiedzi poniżej:

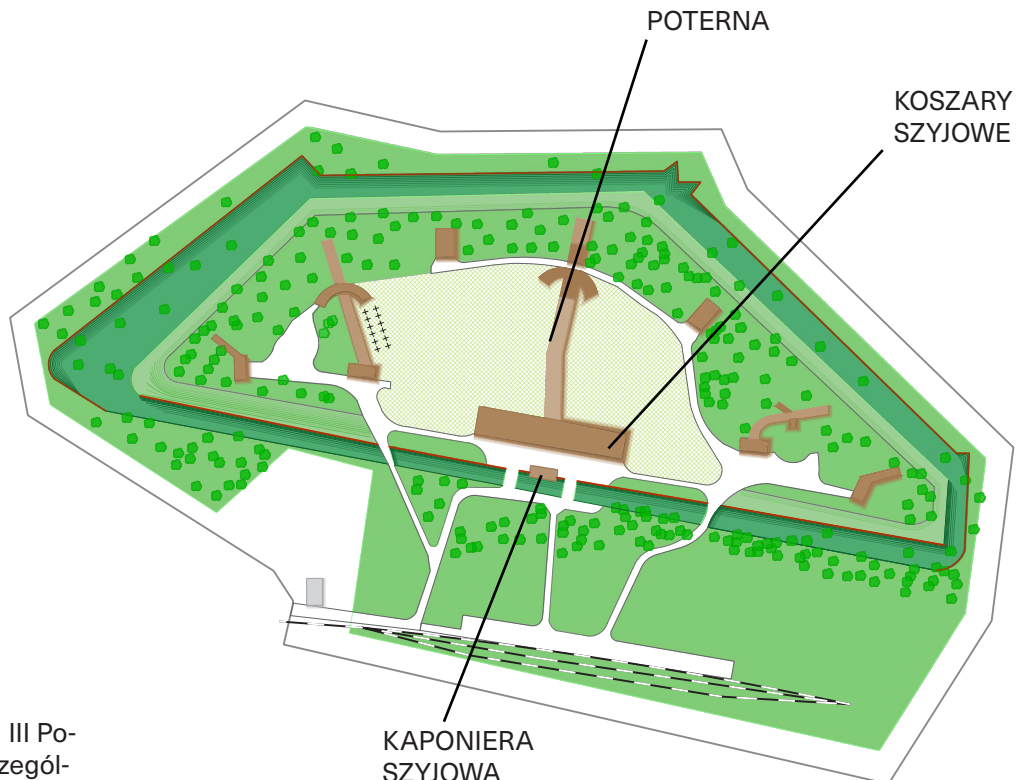
1. WISŁA
2. NAREW
3. WKRA

2. ZAZNACZ WŁAŚCIWĄ ODPOWIEŹ

Fort III Pomiechówek powstał:

- A po 1918 roku.
- B pod koniec XIX wieku.
- C za czasów napoleońskich

3. ODNAJDŹ I ZAZNACZ

Obok przedstawiono plan Fortu III Pomiechówek. Przyjrzyj się poszczególnym obiektom fortecznym. Odnajdź i zaznacz poternę, kaponierę szyjową i koszary szyjowe.

4. POPATRZ NA FOTOGRAFIE I PRZYPOMNIJ SOBIE OBRAZY Z FILMU.
CZY WIESZ, CO PRZEDSTAWIAJĄ TE ZDJĘCIA?

KAPONIERA SZYJOWA

MUR CARNOTA

KOSZARY SZYJOWE

WYRWA W MURZE CARNOTA

5. UZUPEŁNIJ ZDANIA WYRAZAMI Z RAMKI

tradytory • fosa • ziemią • Pomiechówku
betonu • pięcioboku • modernizacji • Carnota
Modlin • wały • 1887

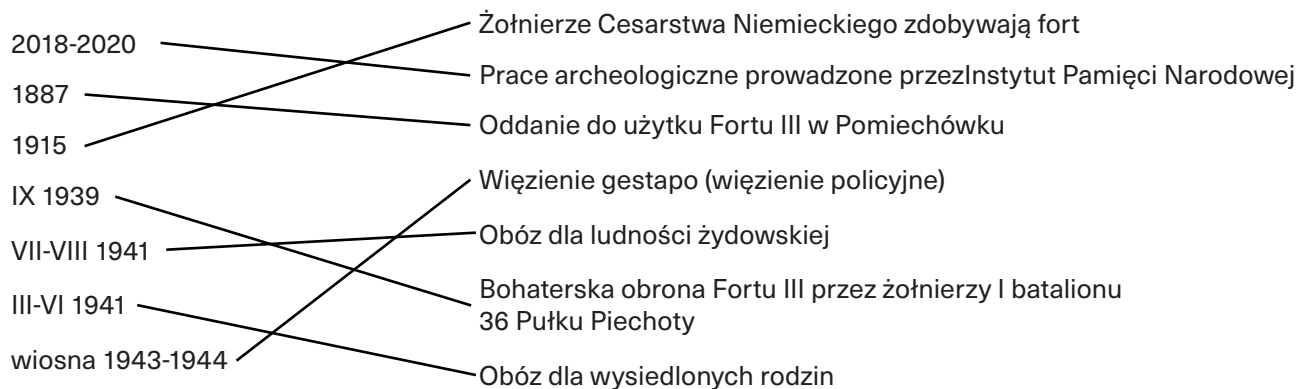
XIX-wieczne Forty wokół TwierdzyMODLIN..... zbudowano jako odpowiedź na powstanie nowoczesnych dział o większym niż dotąd zasięgu.

Rozpoczęta w 1883 r. budowa największego z fortów, wPOMIECHÓWKU....., kosztowała fortunę, jednak jego fundator, car Aleksander III, uznał bezpieczeństwo zachodnich krańców swego imperium za wartę tej ceny i w1887..... roku fort był gotowy do użytku.

Fort to pięciobok zbudowany z cegły krytejZIEMIA..... Fort otaczały dwaWAŁY..... ziemne, głębokaFOSA..... i ceglany mur obronny – od nazwiska jego wynalazcy nazywany muremCARNOTA..... Natychmiast po ukończeniu budowy okazało się, że w związku z dalszym rozwojem sztuki wojennej fort wymagaMODERNIZACJI..... Postanowiono wzmocnić konstrukcję budynków fortecznych przy użyciuBETONU..... i pancerza.

Prace modernizacyjne w Fortcie III były prowadzone w latach 1894-1900. Powstały wtedy nowe betonowe budowle: schrony, magazyny iTRADYTORY..... Fort przybrał formę, którą oglądamy do dzisiaj.

6. Z JAKIMI WYDARZENIAMI Z HISTORII FORTU WIĄŻĄ SIĘ PONIŻSZE DATY?

7. ROZWIĄŻ KRZYŻÓWKĘ

Litery z pól w pogrubionej kolumnie utworzą rozwiązanie - nazwę podziemnego korytarza, którym żołnierze mogli się bezpiecznie przemieszczać po różnych częściach fortu.

1.	K	A	P	O	N	I	E	R	A	
2.	M	O	D	L	I	N				
3.	G	E	S	T	A	P	O			
4.	A	L	E	K	S	A	N	D	E	R
5.	B	E	R	T	A					
6.	C	A	R	N	O	T				
7.	S	P	A	C	E	R				

Wpisz rozwiązanie: POTERNA

- Szyjowa, jako budowla fortyfikacyjna służyła do ostrzału skrzydłowego lub skośnego w dwóch różnych kierunkach
- Twierdza, od której nieprzyjacielski atak oddalić miał Fort III Pomiechówek
- Tajna policja niemiecka, której podlegało więzienie w forcie w latach 1943-1944.
- Imię rosyjskiego cara, który zdecydował o budowie Fortu III Pomiechówek
- Gruba - największe niemieckie działo I wojny światowej, użyte do oblężenia Twierdzy Modlin
- Nazwisko francuskiego inżyniera wojskowego, od którego nazwę wziął mur zastosowany m.in. w Forcie III Pomiechówek
- Wirtualny, możesz go znaleźć na stronie www.forttrzecipomiechówek.org i zwiedzić fort zdalnie na swoim tablecie, laptopie lub telefonie

8. PRAWDA CZY FAŁSZ?

Poniżej znajdziesz kilka zdań dotyczących Fortu III Pomiechówek.
Przy każdym z nich zaznacz odpowiednio **P** (prawda) lub **F** (fałsz).

Fort III Pomiechówek jest obiektem w całości zbudowanym z cegły.

P

F

Podczas I wojny światowej Fort III nie brał udziału w walkach pomiędzy Cesarstwem Niemieckim a Rosją.

P

F

Fort zachował się do naszych czasów w doskonałym stanie.

P

F

Podczas II wojny światowej Fort III nie pełnił żadnej funkcji – Niemcy opuścili fort zaraz po zdobyciu go.

P

F

Podczas wojny obronnej we wrześniu 1939 r. bohaterska załoga Fortu broniła go dopóki nie otrzymała od dowództwa Twierdzy Modlin rozkazu o wywieszeniu białej flagi.

P

F

Obecnie fort można zwiedzić z przewodnikiem.

P

F

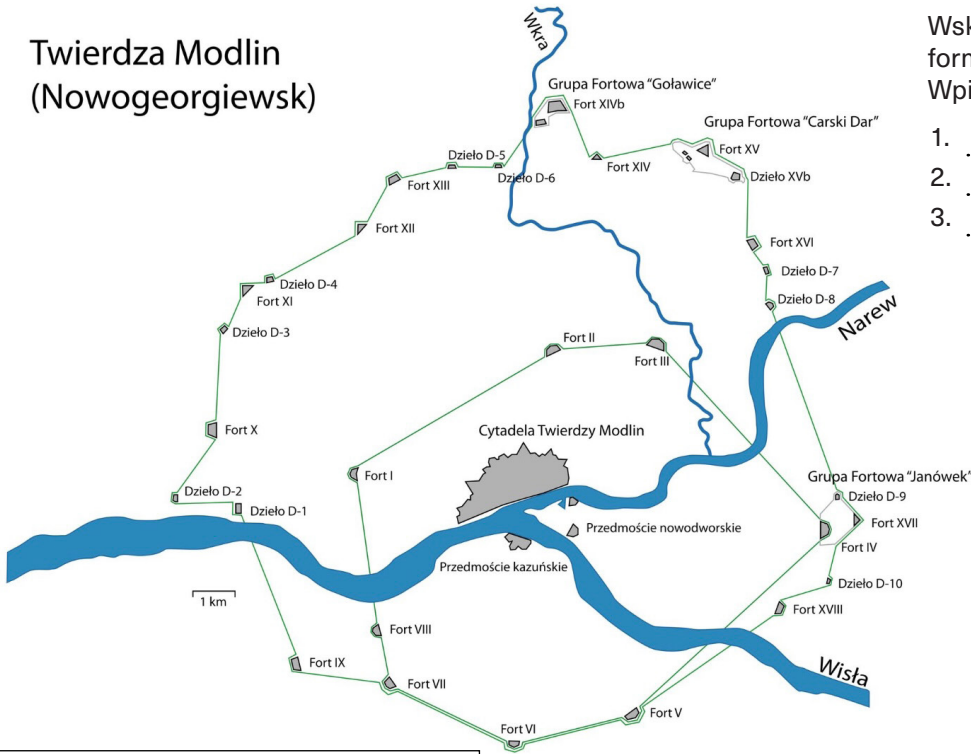
FORT III POMIECHÓWEK PERŁA ARCHITEKTURY MILITARNEJ

Zał. nr 3 | Karta pracy

1. ODNAJDŹ NA MAPIE

Poniżej znajdziesz mapę przedstawiającą Twierdzę Modlin wraz z jej wszystkimi fortami. Odnajdź na mapie Fort III.

Twierdza Modlin (Nowogeorgiewsk)

Wskaż, u zbiegu jakich trzech rzek powstała formacja forteczna Twierdzy Modlin. Wpisz odpowiedzi poniżej:

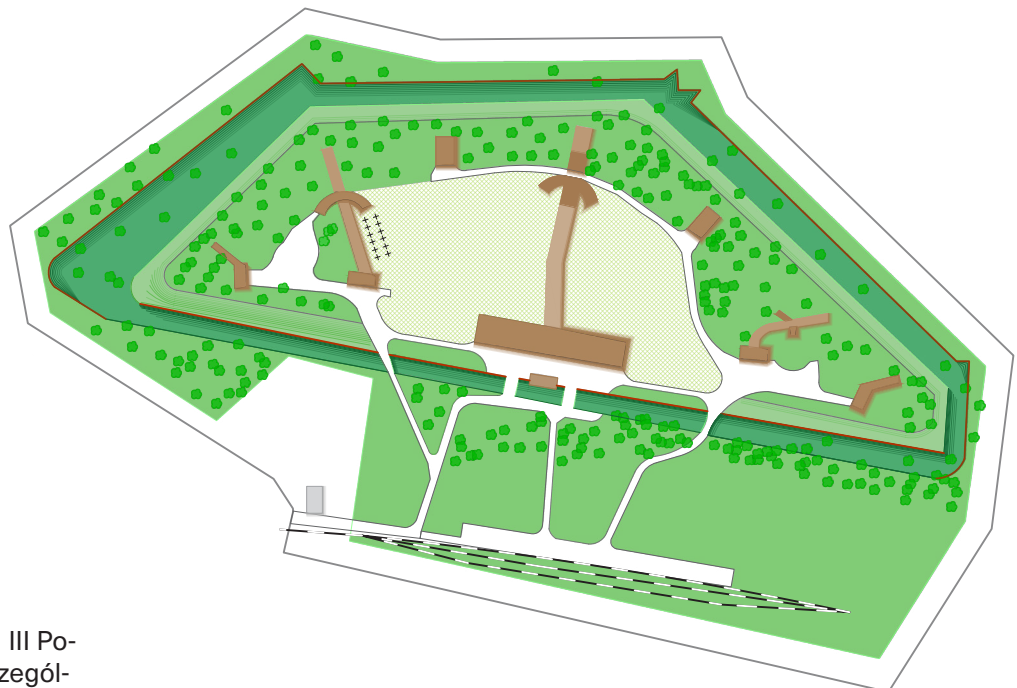
1.
2.
3.

2. ZAZNACZ WŁAŚCIWĄ ODPOWIEŹ

Fort III Pomiechówek powstał:

- (A) po 1918 roku.
- (B) pod koniec XIX wieku.
- (C) za czasów napoleońskich

3. ODNAJDŹ I ZAZNACZ

Obok przedstawiono plan Fortu III Pomiechówek. Przyjrzyj się poszczególnym obiektom fortecznym. Odnajdź i zaznacz poternę, kaponierę szyjową i koszary szyjowe.

4. POPATRZ NA FOTOGRAFIE I PRZYPOMNIJ SOBIE OBRAZY Z FILMU.
CZY WIESZ, CO PRZEDSTAWIAJĄ TE ZDJĘCIA?

5. UZUPEŁNIJ ZDANIA WYRAZAMI Z RAMKI

tradytory • fosa • ziemią • Pomiechówku
betonu • pięcioboku • modernizacji • Carnota
Modlin • wały • 1887

XIX-wieczne Forty wokół Twierdzy zbudowano jako odpowiedź na powstanie nowoczesnych dział o większym niż dotąd zasięgu.

Rozpoczęta w 1883 r. budowa największego z fortów, w, kosztowała fortunę, jednak jego fundator, car Aleksander III, uznał bezpieczeństwo zachodnich krańców swego imperium za wartę tej ceny i w roku fort był gotowy do użytku.

Fort to pięciobok zbudowany z cegły krytej Fort otaczały dwa..... ziemne, głęboka i ceglany mur obronny – od nazwiska jego wynalazcy nazywany murem Natychmiast po ukończeniu budowy okazało się, że w związku z dalszym rozwojem sztuki wojennej fort wymaga Postanowiono wzmocnić konstrukcję budynków fortecznych przy użyciu i pancerza.

Prace modernizacyjne w Fortcie III były prowadzone w latach 1894-1900. Powstały wtedy nowe betonowe budowle: schrony, magazyny i Fort przybrał formę, którą oglądamy do dzisiaj.

6. Z JAKIMI WYDARZENIAMI Z HISTORII FORTU WIĄŻĄ SIĘ PONIŻSZE DATY?

2018-2020	Żołnierze Cesarstwa Niemieckiego zdobywają fort
1887	Prace archeologiczne prowadzone przez Instytut Pamięci Narodowej
1915	Oddanie do użytku Fortu III w Pomiechówku
IX 1939	Więzienie gestapo (więzienie policyjne)
VII-VIII 1941	Obóz dla ludności żydowskiej
III-VI 1941	Bohaterska obrona Fortu III przez żołnierzy I batalionu 36 Pułku Piechoty
wiosna 1943-1944	Obóz dla wysiedlonych rodzin

7. ROZWIĄŻ KRZYŻÓWKĘ

Litery z pól w pogrubionej kolumnie utworzą rozwiązanie - nazwę podziemnego korytarza, którym żołnierze mogli się bezpiecznie przemieszczać po różnych częściach fortu.

1.	K		P		N				A
2.	M		D		I				
3.	G		S			P			
4.	A		E	K		A			R
5.		E	R	T					
6.	C		R		O	T			
7.	S			C		R			

Wpisz rozwiązanie:

1. Szyjowa, jako budowla fortyfikacyjna służyła do ostrzału skrzydłowego lub skośnego w dwóch różnych kierunkach
2. Twierdza, od której nieprzyjacielski atak oddalić miał Fort III Pomiechówek
3. Tajna policja niemiecka, której podlegało więzienie w forcie w latach 1943-1944.
4. Imię rosyjskiego cara, który zdecydował o budowie Fortu III Pomiechówek
5. Gruba - największe niemieckie działo I wojny światowej, użyte do oblężenia Twierdzy Modlin
6. Nazwisko francuskiego inżyniera wojskowego, od którego nazwę wziął mur zastosowany m.in. w Forcie III Pomiechówek
7. Wirtualny, możesz go znaleźć na stronie www.forttrzecipomiechówek.org i zwiedzić fort zdalnie na swoim tablecie, laptopie lub telefonie

8. PRAWDA CZY FAŁSZ?

Poniżej znajdziesz kilka zdań dotyczących Fortu III Pomiechówek.
Przy każdym z nich zaznacz odpowiednio **P** (prawda) lub **F** (fałsz).

Fort III Pomiechówek jest obiektem w całości zbudowanym z cegły. P F

Podczas I wojny światowej Fort III nie brał udziału w walkach pomiędzy Cesarstwem Niemieckim a Rosją. P F

Fort zachował się do naszych czasów w doskonałym stanie. P F

Podczas II wojny światowej Fort III nie pełnił żadnej funkcji – Niemcy opuścili fort zaraz po zdobyciu go. P F

Podczas wojny obronnej we wrześniu 1939 r. bohaterska załoga Fortu broniła go dopóki nie otrzymała od dowództwa Twierdzy Modlin rozkazu o wywieszeniu białej flagi. P F

Obecnie fort można zwiedzić z przewodnikiem. P F

